

Na pokopališču je stala kapela sv. Mihaela, tzv. karner, ki je imel v zgornjem prostoru kapelo, spodaj pa so hranili kosti. Po pripovedovanju ljudi je stala kapela za zaključkom prezbit. ž.c. pribl. 3 klaftre od njega oddaljena. Že v drugi pol. 17. stol. je niso več uporabljali v bogoslužne namene. L. 1803 so jo podrli(str. 388 poročilo o tem.)

Ign. Orožen: Das Dekanat Neukirchen, 1. 1893, str. 388.

VITANJE - grad Weitenstein

1.

Posest Weitenstein, dobila svojo razmejitev in ime l.980, ko je le - to dal v fevd cesar Otto II grofom Friesach und Zeltschach. Po smrti grofa Wilchelm je posest pripadla bl. Nemi njegovi ženi. Ta je vse svoje premoženje podelil samostano v Gurku l.1042. V Mucharjevi: Geschichte der Steiermark V.33 beremo, da je grad Weitenstein zelo poškodoval potres l.1201(besedilo str.454). Dalje navaja Inventar, v l.1434-1443, ki se tiče orožja na gradu Weitenstein (str.454-457).

Turški napad l.1473 ~~se~~ in nadalje pordiranje ^{sta} ~~se~~ ustavila vitanjska gradova. L.1439 je Jan Vitovec razrušil stolp gradu.

Od obeh gradov v Vitanju je bil vshodno ležeči, ki je bil večji pred 100 l. še obljuden, medtem, ko je bil drugi že dolgo v razvalinah. V zač. 19.stol. je tudi prvi popolnoma razpadel.

(Lastniki gradov, nastr.457-464)

Urbarji posesti Vitanje: Urbarij iz l.980 o podelitvi fevda.

Urbar v arhivu v Gurku iz l.1404(str.464/468)

Vitanje

Ign.Orežen: Das Dekanat Neukirchen, l.1893, str.452-470.

Mesto Vitanje, ki je imelo lastni grb(3 školje v ščitu) je bilo v 14 in 15 stol.utrjeno(Urbar iz 1.1404)(str.464-468)...extra muros fori, circa portam inferiore in circa portam in foro. Te utrdbe so bile gotovo proti turškim napadom.

V trgu je bil škofovski dvorec, kjer je rezidirал ob svojem prihodu škof iz Gurka.

Ign.Orožen. Das Dekanat Neukrichen, 1.1893, str.470.

Stavba iz konca 18. stol. Slikana koncem 19. stol. po Brollu. Na koru letnice 1899, na slavaloku 1893. Na slavaloku se nahaja nad zidci večja kompozicija Marije pomočnice kristjanov, zastopanih po vseh stanovih. Nad lokom zgoraj Marija kot kraljica z Detetom v naročju, obdana od angelov. Spodaj na levi skupina cerkvenih stanov s papežem Leonom XIII. in škofom Napotnikom in njegovim tajnikom na čelu. Na desni skupina svetnih stanov s cesarjem Francem Jožefom I. na čelu, ki nudi Mariji svojo krono. Za njim moški in ženske, mladi in stari ter infanterist s puško čez ramo, čisto zadaj pa slikar Brollo sam, ravno ob robu ta dvema otrokoma.

Krasno delo je leseni veliki oltar. Portalna arhitektura stebrov, pilastrov in zidcev z dvema velikima stebroma v ospredju, tako da je prostorno zelo razgiban. V atiki sv. Trojica, v glavni dolbini Mati božja, ob stehrih spodaj 4 velike svetnice: sv. Lucija, Barbara, Apolonija in sv. Katarina.

Prižnica tudi izredno delo. Na strehi kipi: Vera, Upanje in Ljubezen ter angelček z duhovskim biretom na glavi, z odprto knjigo v roki, z napisom: Evangelium Jesu Christi, drug angelček drži v rokah poslopje s kupolo /cerkev/.

Na balustradi štirje angelčki simboličnega ali alegoričnega značaja. Prvega ovija kača in ga pika v prsi. Drugi drži lopato in mrtvaško glavo, tretji stber, četrti plamenico in meč.

V prezbiteriju na sev. steni pod sliko sv. Jožefa v ozadju Gemonia in napis

Jacob Brollo in filius pinxerunt 1893.

Angeli na balustradi pomenijo 4 poslednje reči: nebesa - meč zmage, sodba - steber sodnikov, smrt in pekel - kača, ki pika.

Slika sv. Ane v sev. stran. oltarju ima podpis J. B. Reiter.

Stele, XXIX, 11. 12. 24.

Cerkev iz 18. stol. Slika v vel. olt. - Kühnel iz Ljubljane. Veliki oltar in oltar sv. Ane napravil Martin Spiller. 1893 poslikal cerkev Jakob Brollo.

Ign. Orožen, Diözese Lavant, VIII. Dekanat

Neukirchen, str. 390-91.

Po zapiskih v župni kroniki v Vitanju:

Cerkev po Orožnu zidana 1715, po inventarju cerkve iz 1. 1827 /spisal župnik Andrej Čebul/ pa je bila zidana pred okrog 10 leti /okrog 1749/. Zvonik zidan 1812. Orgle 1803. En hlod pod streho ima letnico 1754.

V sliki na slavaloku je mladenič na desni v kotu sin Jakoba Brollo, Antonio Brollo. Dekoracijo je slikal Osvaldi. Slikanje ladje je bilo izvršeno pozneje za 1. 1890. Slikal Antonio Brollo, stari podrejeno sodeloval. Osvaldi delal okraske.

Stele, XXIX, 11. 12. 24.

Znotraj bogato razčlenjena stavba st. 18. stol, slike 1899(kor), 1893(sla-volok) ter v prezbitერიju 1893 Jacob Brollo & filios pinxervnt(na slavaloku slikarjev ~~xxxxxxx~~ avtoportret).

Arasen vel. oltar v obliki odprtega stebrišča, baldahima s 5 kipi in sv. trojico v atiki. Trižnica z Verom, upanjem in ljubeznijo, cerkviijo in putto z odprtim evangelijem z beret m na glavi na trti. Spodaj putto, ki ga vijeelkača in pika v prsi, putt z lopato in mrtvaško glavo, putto s stebrom in putto z ognjenim mečem: štiri poslednje reči pač. Slika sv. Ane v sev. str. oltarju podpis J.B.Reiter 2.p 1.19. stol.

Južni - sv. Ciril in Metod, Paul Kunl 1864. Zadaja Velehrad

Stele, L, 3.3.1930, str.17'-18.

Slika v juž. str. oltariu sv. Ciril in Metod, signirana Paul Kunl 1864. Na sev. str. oltariu pa sv. Ana sign. J.Z.Reiter.

V prezbitერიju na freskah na sev. steni signatura 1893 Jacob Drollo et filivs pinxerunt. V ozadju pogled na Gemono, njegov roistni kraj.

Stele, X LXXXI, 8.8.1950, str.32'

Je najmlajša cerkev v tej fari, komaj 200 let stara. Glede ustanovitve ni nobenih listin. Ljudsko izročilo edino pravi, da je bila cerkev zgrajena v 18.stol. s pomočjo občanov, kar tudi potrjuje c. inventar iz 1.1861, ki pravi: da je bila c. v 1.1715, glede na gotove sledove na zunanjsčini c. takrat novo zgrajena.

Cerkev ima tristrano zaključen prezbitერიj, ~~xxixxxklastxxxxxx~~ je eno ladjo. Je 18.klafter dolga, v ladji 8 klafter široka, višina loka 9 klaft. Trije oltarji: gl.oltar M.pomočnice, v ladji na obeh straneh slavaloka, desno oltar sv. Ane, levo sv. Cirila in Metoda (preje sv. Jožef) narejeni 1.1869 po Martinu Spillerju. Oltarna slika delo Kühnel iz Ljubijane. Tudi oltar sv. Ane je naredil Spiller 1.1869. Poleg gl.portala je zvonik z 4

Je zvonik z 4 zvonovi iz l. 1888

Orgle naredil l.1807 celjski izdelovalec orgel Menzel Martal.

L.1854 postavili dva nova zvonova. Dva stara zvonova te cerkve sta bila pretopljena. Prvi je imel napis: In Namen der hl. Maria ward ich gegossen. Bezahlung ist aus Gemeinde Hand geflossen. Mein mit Bestimmungen der frühliche Berg genand. Der umliegende Gemeinde wohl bekannt.

~~xxxxxxxxxxxx~~ Drugi zvon z napisom: Ioannes Georgius Angerer me fudit Graecii prope Franckerhoff 1750.

L.1893 c- renovirali. Jakob Brollo je poslikal prezbit. Celjski zlatar pa Krašovec pa je pozlatil gl.oltar.

Ign.Oražem: Das Dekanat Neukirchen, l.1893, str. 388-389. - 397

VITANJE (WEITENSTEIN)

Filiala, posvečena Mariji Pomočnici, božja pot.

Pravilno orientirana cerkev stoji na griču Keblu nad trgom v n.v. ca 500m. Zaradi dominantne lege nad krajem se cerkev imenuje tudi Na Hriberci.

Viri in literatura: Ignacij Ožžen: Bistum und Diozese Lavant VIII. Dekanat Neukirchen, Maribor 1893; Larna kronika.

Cerkev sestavljajo: Pravokotna ladja z nadzidanim prizmatičnim zvonikom, ki valovito prehaja v malce nižji in nekoliko ožji presbiterij, ki se segmentno zaključuje. Na severu je ob njega prizidana nadstropna zakristija. Cerkev je velika in vzbuja vtis mogočnosti. Pokrivajo jo strehe, ki so med seboj ločene in vse strešaste. Zvonik ima čebulasto-laternasto, pločevinasto streho. Gradnja je kamenita z mešano opeko ter ometana z

brizganim ometom.

Zunanjščina: Je impozantna baročna. Vso cerkev razen zakristije opasuje kamenit pristrešen talni zidec ter profiliran konkaven fabion. Fasado členijo 4 duplirani pilastri, ki nosijo profilirano gredo, nad katero se dviga v sredini zvonik z dupliranimi pilastri na oglih, katerega povezuje ta vlovita člena nastavka z ladjino fasado, katero na koncih poživiljata 2 tristrani piramidi. Pp portal ima kanelirana podboja in preklado, katero krasita ob straneh 2 stilizirano drapirani polji, zaključuje pa ravna profilirana greda. Nad portalom je veliko pps okno. Oba ladjina dela fasade imata eno nad drugim pp in pps okno. Vsa navedena okna omejujejo profilirani okviri iz malte. Zvonik ima v sprednji steni pps okno, v vseh stenah pa enojne ppk zvonove line. Nad njimi so urna kazališča, katerih se profiliran venčni zidec polkrožno izogne.

Ladjini podolžnici sta nerazčlenjeni, imata v vzhodnem koncu preprosta pp portala, sicer pa južna 3, severna pps okni. Presbiterij ima v južni steni 2, v severni 1 enako okno kot ladja. Njegova vzhodna ogala poživiljata 2 para lizenastih pilastrov, zaključnico pa pps okno z posnetima spodnjima ogalom in konkavnima stranicama.

Zakristija ima v severni steni v vsaki etaži po 2, v vzhodni po 1 in v zapadni 1 pp okno z profiliranimi maltastimi okviri ter preprost pp portal.

Notranjščina: Tlak je marmornat, presbiterijev dvignjen za 2 + 1 stopnico. Pevska empora počiva na 2 mogočnih slopih, okrašenih z 2 pilastroma proti ladji, ter 3 križnih obokih, ob katerih vodijo desno stopnice na emporo, levo pa zvonik. Slopi se nadaljujejo preko empore ter nosijo stolp.

Ladjine stene členijo 3 pari mogočnih kombiniranih slopov, katere vzdolž sten povezujejo loki, tvoreči plitve kapele, poprek pa 3 oproge, ki loču-

jejo 2 prečni kapi, konhalni prehod k nižjemu ppk slavoloku ter 2 križna oboka na vsaki strani zvonika. Presbiterij členi par mogočnih slopov, ki skupaj s slavoločnim parom nosi kupolo ter konhalni zaključek. Tudi te slope povezujejo loki, le da so plitvejši od onih v ladji. Vso notranjščim krasijo freske, ki so v presbiteriju od Jakoba Brolla iz l. 1893, v ladji pa od Antona Brolla iz l. 1899. Iz presbiterija vodi pp portal, katerega krasijo okrogle rosete in pdps polja, v zakristijo. Zakristija ima kamenit tlak, nekaj dvojni kapasti obok, piscino ter lepe originalne baročne vratnice. Oratorij ima raven ometan strop ter veliko odpu lino v presbiteriju.

Oprava: Glavni oltar je izredno velik, lep in bogat. Njegov ^{ij}sup-edanij obsega 3 stopnice. Trebušasto menzo krasí apliciran pločevinasti baročni dekor. Širši podstavek stopa ob menzi poševno v prostor ter se preko vhodnih obhodnih lokov povezuje s slopoma ob stenah. Obhodna loka krasita ob stenah 2 cvetni vazi, temeni pa kipa Lucije in Apolonije. Nad menzo se dvig a bogat tabernakelj z angeloma ob straneh. V prostor razvita delq podstavka nosita mogočna uvita stebra z bogatima kapiteloma in kosi ogredja. Za stebroma stojita kipa Barbare in Katarine. Nastavek sam stoji ločeno od prednjega dela ter se naslanja na zadnjo steno presbiterija. Na visokem podstavku se dviga arhitektura, katero tvorijo pari stebra-slopa-stebra, ki nosijo golšasto v sredini prekinjeno gredo, ki se preko obhoda povezuje s prednjima uvitima stebroma. Sledi atika, katero flankirajo multiplicirani slopi z golšastimi nastavki, zaključuje pa drzno speljana dvojna voluta. Ob straneh krasita atiko voluti in na nastavkovem ogredju stoječi cvetni vazi. V atiki sta BO in Sin, ki čakata Marijo, katera v osrednji niši plava proti nebu, obdana od glorijske angelov in oblakov. Za to skupino je v razgibanem oknu montirano okrasno steklo z vrezanimi zvezdami, katerega svetloba je vkomponirana v oltar tako, da izredno poživlja njegovo osrednjo

skupino. Ves oltar je prepoln baročne ornamentike, puttov, draperije ob strani, itd. ter lep primer našega visokega baroka. Oltar je iz ca 1760. Svečniki so industrijski produkt.

Istočasne kot oltar so tudi korne klopi.

Stranska oltarja sta enaka in delo Martina Spillerja iz let 1865 in 1869. Držana sta v baročni tradiciji. Imata sarkofagasti menzi. Desni oltar ima sliko Cirila in Metoda od Pavla Künla iz l. 1864, na levi pa sliko Ane ^z Marijo od J. Reiterja iz l. 1869. Atična skupina tega oltarja, predstavljajoča Immaculato ^z 2 mučenikoma in 2 efeboma je baročna, iz prejšnjega oltarja ter od M. Spillerja samo predelana.

Prižnica je lepo baročno delo, katerega ograjo krasijo razen baročnih elementov in cvetja tudi putti, ki predstavljajo: smrt (kačji pik), pogreb (lobanja in lopata), vstajenje (Steber), sožbo (plameneči meč). Baldahin krasijo nebeške čednosti Vera, Upanje in Ljubezen, 2 putta predstavljajoča evangelij in stolp ter več angelskih glav. Prižnica je iz 3. četrtine 18. stol. Posebno lepi so putti.

Orglje so iz v. let 1803-1807 ter delo Celjana Václava Martala. Njih ^{ru} ornamentika že kaže klasicisti ne trakove in pentlje.

Marmornata kropilnika pri glavnih vratih sta iz 19. stol.

Preproste cerkvene klopi so baročne, križev pot pa je tisk in bp.

Glavni oltar je l. 1893 obnovil celjski podobar Franc Krašovic za 680 fl. 680-fl, stranska oltarja, prižnico in orglje pa pred l. svet. vojne Konrad Skaza učenec Krašovica in Stuffleusserja.

Zakristijska omara je klasicistična.

Oprema: V oratoriju je več ^a prame^{ntov} ~~vanov~~, od njih nekateri prav lepi, deloma še baročni, deloma iz 19. stol.

Vse ostalo je bp.

Zvonik: Zvonik je iz l. 1812. Je brez zvonov.

Podstrešje: Gradnja je kamenita, oboki so opečni.

Resume: Cerkev je *zakristijo vred toda brez zvonika enotene gradnje ter je nastala med leti 1747-1754. Imela je verjetno strešni stolpič, katerega je l. 1812 nadomestil sedanji zvonik.

Okolica: Cerkev je obdajalo nižje obzidje, katerega sled je še vidna na južni strani cerkve. Kapele v okolici so bp.

Konservatorske opombe: Cerkev je v redu vzdrževana.

Ostalo:

Opombe:

J. Curk: Celjska topografija (Konjice), rkp. str. 38, 38', (zapiski 1959).

2